

№ 140

**Протокол додаткових свідчень
Володимира Чехівського від 7 жовтня 1929 р.**ПРОТОКОЛ ДОДАТКОВИХ СВИДЧЕНЬ
В. ЧЕХІВСЬКОГО ВІД 7/Х-1929 р.

Х-7, я, нижчепідписаний, показав:

1) На додаток до свідчення 5/Х про першу нараду «СВУ» в цілому. — Подаючи відомості на першій нараді «СВУ» про емігрантське українське позапартійне поєднання, С. ЄФРЕМОВ зазначав, що на нараді в Празі те поєднання, обмірковуючи загальний сучасний політичний [мо]мент, прийшло до думки, що основною орієнтацією поєднання повинна бути орієнтація на внутрішні сили України і що тільки після тої орієнтації стає можливим орієнтування і на міжнародню ситуацію. З якого джерела та яким способом здобув С.ЄФРЕМОВ відомості про емігранське позапартійне поєднання, що відбулось у Празі, я не маю уявлення. На нараді «СВУ» мови про зв'язок або організаційне сполучення «СВУ» з закордонним позапартійним поєднанням не було, не було прийнято і якого-небудь вирішення щодо єднання між «СВУ» і закордонною україн[ською] позапартійною організацією. Коли С. ЄФРЕМОВ казав про можливість поширення «СВУ» і на периферії, він згадував: Полтаву і здається, Кам'янець, а чи називав він з тих міст які-небудь фамілії, того не пригадую.

2) На питання, як я оповідав Миколі ЧЕХІВСЬКОМУ про нараду у С. ЄФРЕМОВА 1921 р. з приводу майбутнього соборного поставлення єпископату в україн[ській] прав[ославній] церкві, — відповідаю. Нарада згадана відбулась у 1921 р. до осені, а Мик[ола] ЧЕХІВСЬКИЙ прибув до Києва в серпні 1922 р., коли інтересу до наради вже не було. Я міг згадати про нараду лише з якогось приводу. Ознайомлюючи в той час Миколу ЧЕХІВСЬКОГО з станом церковного життя у зв'язку в заміром його стати до церковного служіння, я висвітлював йому і відношення до української авток[ефальної] прав[ославної] церкві родини ДУРДУКІВСЬКИХ, давніх наших знайомих. Онисія Ф. ДУРДУКІВСЬКА залишилась, за своєю звичкою, парахвіянкою російської Вознесенської парахвії, де за настоятеля був старий приятель ДУРДУКІВСЬКИХ Л. КОЗЛОВСЬКИЙ, колишній інспектор Київ[ської] семінарії. З Он[исією] ДУРДУКІВСЬКОЮ ходив до Вознесен[ської] парахвії і Володимир] ДУРДУКІВСЬКИЙ. Висвітлюючи цю обставину — залишення старих українців в російській парахвії — силою традиційної звички, здається, я й казав, напевне не пригадую, Миколі ЧЕХІВСЬКОМУ й про другий випадок відданости старих деяких українців традиції, а саме про те, що перед 1-м

всеукр[аїнським] церк[овним] собором В. ДУРДУКІВСЬКИЙ і С. ЄФРЕМОВ закликали мене на нараду старих українських громадян і пробували всі гуртом вплинути у бік компромісного угодовства з стародержавною ієрархією, як неначе традиційно канонічною і перестали заперечувати проти соборного поставлення єпископату лише після могого з'ясування, що стародержавна ієрархія на Україні є справді неканонічною, бо її настановлено не церквою, а царською владою, царськими указами, бо вона й опанувала й поневолила україн[ську] православну церкву силою царської влади і допомогою гетьмана Самойловича в кінці XVII ст. і що від самої ієрархії залежить відновити єднання з церквою через єднання з собором. Казав я Миколі ЧЕХІВСЬКОМУ, що, хоч старі українці і тягнуться за традицією, але все ж таки мають інтерес і увагу і до відновленого церковного життя.

3) На запитання, чи бесіда, що була у ДУРДУКІВСЬКОГО Волод[имира], підчас якої я оповідав присутнім про 2 всеукр[аїнський] церк[овний] собор та його наслідки, була нарадою «СВУ», відповідаю. Визнаю тепер, що згадана бесіда була неоформленою приватною нарадою «СВУ», бо були на ній переважно члени «СВУ», а саме, я, С. ЄФРЕМОВ, В. ДУРДУКІВСЬКИЙ і ще хтось, з певністю не згадаю; присутність на нараді не члена «СВУ» М. Загірньої не помішала могому оповіданню. Раніш я не вважав цієї бесіди за нараду «СВУ», бо ніхто мене не попереджав, що буде Нарада «СВУ» і потім ніхто не казав, що те зібрання є зібранням «СВУ». Сам я підчас всієї бесіди і потім не згадав навіть про «СВУ». І тільки тепер перевіряючи події, бачу, що на тій бесіді були переважно члени «СВУ».

4) На запитання, хто з могого церковного оточення був під впливом моїх націоналістичних, спільних з тенденціями «СВУ», відступлень від церковного учення, відповідаю. Конкретні мої спостереження і факти кажуть що мої націоналістичні відступлення від загального церковного учення разом з загальним націоналістичним напрямком думок в українським і російським громадянстві впливали на митроп. В. ЛИПКІВСЬКОГО, архієп. Н. ШАРАЇВСЬКОГО, В. ПОТІЄНКА, П. ГОРДОВСЬКОГО, як це видно з їх прилюдних виступів і приватних розмов. Думаю, що вплив моїх націоналістичних відступлень відбивався і на інших особах з могого церковного оточення, власне на їх настроях, але він не виявився на конкретних фактах і не позначився через те в моїх спостереженнях. Після початку «СВУ» в 1926 р. моє церковне оточення пережило кризу і в 1927 р. в складі свого зовсім перемінилося, а в 1928 р. я зовсім вийшов з церковного оточення. Мої націоналістичні відступлення від церковного учення в проповідях і промовах були лише хвильовими рядом з постійною загальною системою мого викладу церковного учення віри й моралі і через те їх вплив був хвильовим також. Взагалі, вплив моїх націоналістичних ухилів «спільних з тенденціями «СВУ», рядом з постійною церковною системою, був так незначний, що ніхто з могого церковного ото-

чення, я певний в тому, не погодився б вступити до «СВУ», якби я кому пропонував те вступлення. В дійсності, вирішивши не творити «СВУ» в церковному оточенні, я нікому й не пропонував ні вступу в «СВУ», ні наближення до «СВУ» ні в тій, ні в другій формі.

В. Чехівський

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 46, арк. 1–3.
Оригінал. Рукопис олівцем; Арк. 4–6. Копія. Машинопис.*

№ 141

Додаткові свідчення Володимира Чехівського від 8 жовтня 1929 р.

ДОДАТКОВІ СВИДЧЕННЯ ЧЕХІВСЬКОГО Володимира

Від 8/Х–1929 р.

1. На запитання, чи були під впливом моїх націоналістичних, спільних з тенденціями «СВУ», відступлень від церковного учення Микола ЧЕХІВСЬКИЙ і Григорій ВОВКУШЕВСЬКИЙ, відповідаю:

а) Як друг мені і брат Микола ЧЕХІВСЬКИЙ приймав від мене частки мого досвіду, знання, думок, але що до націоналістичних моїх ухилів, то в цім ділі Микола ЧЕХІВСЬКИЙ виявив незалежність. Націоналістичних моїх ухилів він не наслідував. Святошинська парахвіяльна робота його свідчить, що він стояв далеко від всякого націоналістичного напрямку. Тому російська Святошинська парахвія в особі настоятеля ВЕЛЬМІНА В., старости і парахвіян не раз висловлювала Миколі ЧЕХІВСЬКОМУ своє незадоволення, що він не виступає в націоналістичному напрямі, а голова Святошинської парахв[іальної] ради КОВАЛЬ навпаки висловлював Миколі ЧЕХІВСЬКОМУ незадоволення, що він не виступає гостро проти російської парахвії. Микола ЧЕХІВСЬКИЙ, від'їжджаючи з Києва, завше просив мене: «Будь ласка, тільки без політики». Цим він хотів застерегти від будь-якого нелойального ухилу мене самого. До Радянської влади М. ЧЕХІВСЬКИЙ завше ставився докірливо і щиро і не раз висловлював переді мною своє сприятливе відношення до діла радянського будівництва.

б) Григ[орій] Д. ВОВКУШЕВСЬКИЙ після кризи у 1926 р. серед мого церковного оточення зовсім виходить з кола його і через те я не маю ніяких підстав говорити про вплив моїх націоналістичних ухилів на Гр. ВОВКУШІВСЬКОГО, що нічим не виявляв сприймання мого впливу.

Володимир Чехівський

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 46, арк. 7–7 зв.
Оригінал. Рукопис олівцем; Арк. 8. Копія. Машинопис.*